

Høring i Stortingets utdannings- og forskningskomité Statsbudsjettet 2025

Innspill fra Forleggerforeningen

Det norske fagspråket må styrkes (kap 272 post 72)

I handlingsplanen for norsk fagspråk understreker regjeringen betydningen av et livskraftig norsk fagspråk, og erkjenner at å miste det norske fagspråket innebærer både et kulturelt tap og et demokratisk problem. Fagbøker og pensumlitteratur på norsk er en bærebjelke for fagspråket. Gjennom denne litteraturen utvikles språket, og kompliserte sammenhenger formidles på norsk til studenter som skal videre ut i et norsk arbeidsliv.

Det er store utfordringer knyttet til å gi ut fag- og pensumbøker på norsk, boksalget har vært fallende i mange år. Terskelen for hva som kan gis ut av norske forlag blir høyere, og stadig flere fag har kun engelskspråklige pensumalternativer eller ingen redaksjonelt kvalitetssikrede alternativer i det hele tatt. Det er mangel på insentiver både for å skrive og gi ut pensumlitteratur på norsk.

Det er et akutt behov for å styrke og utvide virkemiddelapparatet rundt norsk pensumlitteratur. Det må både settes av midler og iverksettes andre tiltak for å styrke bruken av det norske fagspråket i bokutgivelser.

Forleggerforeningen viser også til anmodningsvedtak 798/2023 (Lovvedtak 110 (2022-2023)) om fastpris på pensumlitteratur, fra behandlingen av bokloven. Fastpris fører til at nye norske bøker ikke kan tilbys i strømmetjenester. Vedtaket skulle vært fulgt opp i 2024. Det er avgjørende for oss med en regulering som ikke er innovasjonshemmende og konkurransevridende i favør av engelsk, og vi ser frem til en snarlig løsning på denne saken.

- Lærebokordningen for høyere utdanning (kap. 272 post 72) bør videreutvikles og styrkes slik at den treffer et voksende felt av fagområder med sviktende økonomisk lønnsomhet.
- Det bør etableres en tilskuddsordning til digital publisering, som muliggjør bærekraftig akademisk kunnskapsformidling i et lite språksamfunn som Norge i en situasjon hvor KI representerer både utfordringer og muligheter.
- Det bør etableres en ordning med direkte øremerket støtte til innkjøp av pensumlitteratur på norsk, for eksempel en «boksjeck».
- Anmodningsvedtak 798/2023 må følges opp snarest.

Det må sikres god og stabil finansiering av læremidler til grunnskolen og videregående skole (kap. 226 post 21)

Forleggerforeningen er bekymret for læremiddelmangelen i norske grunnskoler. Riksrevisjonens ferske rapport om læremiddelsituasjonen viser at bare én av tre lærere i grunnskolen opplever å ha de læremidlene de trenger, og over seksti prosent av lærerne bruker fortsatt bøker fra 2006-reformen. Ulovlig kopiering er omfattende. Utilstrekkelig økonomi er den viktigste årsaken til læremiddelmangelen. Det er store forskjeller fra skole til skole.

Forleggerforeningen mener det er nasjonale myndigheters ansvar å påse at læremiddelbehovet dekkes. Vi påpeker at ekstrabevilgningene som ble gitt i 2023 og 2024 ikke ser ut til å ha nådd frem til elevene. Regjeringen foreslår 120 millioner kroner til lærebøker. Disse midlene må få en innretning

som sikrer at de når frem. Videre må Riksrevisjonens rapport følges opp med konkrete tiltak på lengre sikt, herunder eventuelt etableres bedre permanente finansieringsordninger for innkjøp av læremidler, slik at nødvendige behov dekkes.

Styrk skolebibliotekene (kap. 226 post 62)

Hver tredje norske gutt ligger under kritisk leseevne, norske unge har større fall i leseferdigheter enn i andre OECD-land. Norske tiåringer har minst leseglede av 65 land i PIRLS, og ungdommer (15-24 år) leser like mye på fremmedspråk som på norsk.

Skolebibliotek er en viktig arena for å fremme lesing, og for å sikre tilgang til kulturarven, uavhengig av bakgrunn og bosted. De har en vesentlig betydning for den demokratiske dannelsen og utdannelsen til barna våre, for deres evne til å lære og forstå, for den empatiske kompetansen, og også for utviklingen av de norske språkene. Skolebibliotektilbudet i Norge er imidlertid av høyst varierende kvalitet, og det er geografiske forskjeller på elevenes bruk av skolebibliotekene.

Forleggerforeningen er positive til at innkjøpsordningen for barne- og ungdomslitteratur er utvidet til å også gjelde noen skolebibliotek. Nesten alle skolene som er med melder om flere utlån, og rundt halvparten om stor økning. Men bare noen skolebibliotek får delta i ordningen.

I budsjettforslaget foreslår regjeringen å legge midler for flere bøker til skolebibliotek inn i Udires tilskuddsordning for skolebibliotek. Denne ordningen er i dag avgrenset til personalressurser og kompetanseutvikling, og tillater ikke innkjøp av skolebøker. Når kommunene kjenner ordningen slik, er det høyst usikkert om midlene vil gi flere bøker. Forleggerforeningen vil påpeke at det er et kritisk behov for en styrking av skolebibliotekenes samlinger, og med innretningen som foreslås er det ingen garanti for at midlene som bevilges faktisk vil gå til innkjøp av bøker.

- Økte ressurser til bøker i skolebibliotek bør flyttes til Kulturrådets innkjøpsordning som fungerer, gir økte utlån og har kjøp. Om midlene likevel legges til Utdanningsdirektoratets generelle ordning må de øremerkes så Stortinget sikrer at elevene faktisk får lese nye bøker.

Lesekommisjonen må favne bredere

Forleggerforeningen berømmer tiltaket med å sette ned en lesekommisjon. Vi mener imidlertid det er avgjørende at mandatet også favner voksnes lesing. Foreldres utdannings- og inntektsnivå påvirker barns leseferdigheter, og gapet i leseferdigheter mellom innvandrere og befolkningen uten innvandrere har økt siste ti år (OECD, 2024a i SSBs PIAAC-rapport, s. 35).

Forleggerforeningen mener videre at det er behov for mer systematisk kunnskap om lesing. I Danmark utgir regjeringens bogpanel årlig rapporter om lesing, bibliotek og bokproduksjon. I Sverige overvåker et regjeringsoppnevnt permanent leseråd utviklingen for lesing og litteratur.

- Norge trenger faste strukturer som kan sikre konsistent og tilstrekkelig bibliotekstatistikk og systematisk formidling av kvalitetssikret statistikk, kunnskap og forskning om lesing, litteratur og bibliotekbruk.

Støtteordningen for åpne humaniora- og samfunnsfagstidsskrifter må styrkes (kap. 280, post 72)

Støtteordningen for norske åpne humaniora- og samfunnsfagstidsskrifter ble etablert i 2017, og har vært videreført med dokumentert suksess. Regjeringen har selv foreslått å utvide og styrke ordningen

som virkemiddel både i «Strategi for å styrkje motstandskrafta mot desinformasjon» (2025) og «Strategi for ytringsfrihet» (2025). Forleggerforeningen opplever at det er tverrpolitisk støtte for å styrke ordningen, ettersom den både er godt etablert og oppfyller formålet på en svært god måte.

- Forleggerforeningen støtter Norsk tidsskriftforening, og mener støtteordning for åpne humaniora- og samfunnsfagstidsskrifter må utvides fra 10 til 30 millioner kroner, slik at relevante vitenskapelige tidsskrifter innenfor alle fagområder kan omfattes.